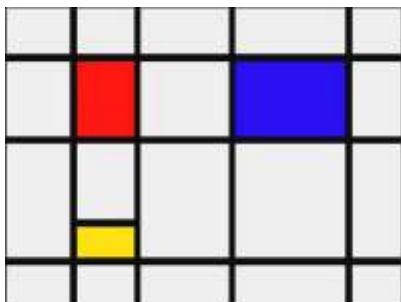

De Dat-Kan-Ik-Ook-Kunst van Piet Mondriaan (1872-1944)

Mondriaan is al meer dan zeventig jaar dood, maar zijn kleurrijke rechthoeken doen het nog steeds. Zijn schilderijen zijn een fortuin waard. De felgekleurde vlakjes ogen leuk op prentkaarten en op posters. Maar echte fans dragen een pull met Mondriaanmotieven. (Dat ze erbij lopen als een bonte koe, lijken ze niet eens te beseffen.)

CHRISTINE BUYLE

"Pff, dat kan ik ook", horen we je denken. Wàt kan je ook? Rechthoekjes tekenen en inkleuren? (Wie kan dat niet?) Schilderen zoals Mondriaan? (Al wat moeilijker.) Of net als hij met een origineel idee voor de dag komen dat al zijn tijdgenoten heeft verrast. Want voor hem heeft niemand ooit een schilderij gemaakt met alleen maar geel, rood, blauw, wit en zwart.

Piet Mondriaan (1872-1944) groeide op in een tijd van

baanbrekende uitvindingen. Toen hij vier jaar was, vond Bell de telefoon uit. Piet was dertien toen het gaslicht zijn intrede deed. Twee jaar later kwam de radio op. In 1896 reed de eerste auto door de straten van Amsterdam. Piet woonde er. Geen wonder dat de jonge Mondriaan doordrongen was van de vooruitgangsidee. Net als vele andere kunstenaars van zijn generatie vond hij dat ook de kunst vernieuwend moest zijn. Maar hij was geen rebel. Integendeel. Hij volgde eerst braaf kunstacademie en schilderde lange tijd vrij traditioneel. In het begin van deze eeuw sloot hij zich aan bij vernieuwende tendensen uit Parijs. Pas toen hij al bijna vijftig was, pakte hij zélf uit met iets nieuws. Zijn vondst zette de hele kunstwereld op zijn kop. Voor hem had nog nooit iemand een schilderij gemaakt met alleen maar vierkanten, rechthoeken en strepen. Zijn kleuren kwamen rechtstreeks uit tubes. Mengen hoorde er niet bij. Hij beperkte zijn palet namelijk tot rood, geel, blauw, wit en zwart. Doodsimpel? Ja, maar je moet er maar op komen. Mondriaans vernieuwing maakte hem op slag beroemd. Samen met Rembrandt en van Gogh behoort hij nu tot de top-drie van de Nederlandse schilders. Toch ging het zijn carrière lang niet altijd voor de wind.

OOM FRITS

Als tiener was Mondriaan dol op tekenen. Zijn vader stimuleerde hem. Hij hoopte dat zijn zoon net als hij onderwijzer zou worden en directeur van een school. Piet had een oom die kunstschilder was. Oom Frits leerde hem de kneepjes van het vak. Hij toonde zijn neefje wat hij zoal met kleur kon doen en hoe hij diepte kon weergeven in een schilderij. Toen Piet zeventien was, behaalde hij een diploma waarmee hij als tekenleraar aan de slag kon in de school van zijn vader. Maar hij wou meer. Daarom ging hij studeren aan de academie van Amsterdam. Mondriaans schilderijen uit die tijd ogen nu verschrikkelijk ouderwets. Ze stellen landschappen voor, geschilderd in sombere, bruine tinten. Oom Frits knikte goedkeurend. Zijn neef vatte moed. Hij dong mee naar een belangrijke kunstprijs. Twee keer, zelfs. Maar hij ving bot. Hij kreeg alleen een hoop kritiek te verwerken. De jury vond zijn werk maar lauw.

Korte tijd nadien maakte Mondriaan kennis met een vernieuwing die in Parijs opschudding veroorzaakte. Een kunstcriticus schold een groep jonge kunstenaars uit voor 'fauves' ('wilde beesten'), omdat ze gebruik maakten van felle, onnatuurlijke kleuren. Ze smeerden die in sterke

contrasten uit op het doek. Piet Mondriaan raakte onder de indruk. In 1910 schilderde hij een knalrode kerktoren tegen een felblauw-en-groene achtergrond. Oom Frits was geschokt.

TWEE KEER OORLOG

Mondriaan merkte dat in Parijs heel wat baanbrekende kunstenaars aan het werk waren. Eind 1911 verhuisde hij naar de lichtstad. In 1914 moest hij naar huis omdat zijn vader ziek was. Maar hij kon niet naar Parijs terug. Het was oorlog. Gelukkig vond Mondriaan ook in Nederland gelijkgestemde kunstenaars. Samen met hen hield hij in 1917 het tijdschrift 'De Stijl' boven de doopvont. Dat jaar schildert hij zijn eerste schilderij dat alleen uit gekleurde vierkantjes bestaat. Niemand had het hem ooit voorgedaan. Voor 1910 had zelfs niemand het aangedurfd om een abstract kunstwerk te maken, een kunstwerk dat geen verband houdt met de zichtbare werkelijkheid. Mondriaan leverde dus baanbrekend werk.

Na de Eerste Wereldoorlog kon hij terug naar Parijs, maar in 1938 verhuisde hij naar Londen. In Duitsland waren de Nationaal-Socialisten (Nazi's) aan de macht. Ze hadden het niet op moderne kunst begrepen. In 1940 bombardeerden ze Londen. Mondriaan slaat opnieuw op de vlucht.

Ditmaal verhuist hij naar New York. Vier jaar later is alles voorbij. De oorlog, maar ook het leven van Mondriaan. Hij stierf aan een longontsteking.